

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальної педагогіки та педагогічної майстерності

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «Соціально-педагогічні умови розвитку
обдарованості дітей молодшого шкільного віку»

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
зі спеціальності 8.01010601 Соціальна педагогіка

Виконала
спеціальності

студентка 61 групи

8.01010601 «Соціальна педагогіка»

Гладченко Ольга Валеріївна

Науковий керівник

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної
педагогіки та педагогічної
майстерності

Павлик Надія Павлівна

Житомир 2014

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМА ОБДАРОВАНOSTІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ.....	6
1.1. Поняття обдарованості, її види та ознаки.....	6
1.2. Обдарована дитина як об'єкт соціально-педагогічної діяльності.....	15
1.3. Характеристика молодшого шкільного віку як сенситивного періоду для розвитку обдарованості.....	25
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНOSTІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	32
2.1. Підтримка сім'ї як соціально-педагогічна умова розвитку обдарованості у молодшому шкільному віці.....	32
2.2. Соціально-педагогічна діяльність з розвитку обдарованості в мікросоціумі шкільного класу.....	45
2.3. Взаємодія з вчителем щодо розвитку обдарованої особистості молодшого школяра.....	49
Висновки до розділу 2.....	53
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНOSTІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	54
3.1. Програма емпіричного дослідження соціально-педагогічних умов розвитку обдарованості дітей молодшого шкільного віку	54
3.2 . Аналіз результатів емпіричного дослідження.....	56
3.3. Розробка програми соціально-педагогічної роботи щодо розвитку обдарованості молодшого школяра.....	65

Висновки до розділу 3.....	71
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ.....	84

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Усі сфери сучасного суспільства зазнають активних змін та перетворень, динамічно розвиваються та прогресують. Саме тому соціум потребує людей, які б не мислили стереотипно та шаблонно, а були рушійною силою його розвитку, покращення його стандартів та умов, брали безпосередню участь у вирішенні суспільно важливих ситуацій та проблем, інтегрували б його у міжетнічне та міжкультурне середовище.

Саме тому стає важливим раннє виявлення, навчання та розвиток обдарованих дітей. У зв'язку з цим актуальним є вивчення обдарованості в цілому, дослідження умов та факторів, що сприяють розвитку обдарованих дітей.

Обдарованість постає як одне із найцікавіших соціально-педагогічних явищ і предмет дослідження педагогічних та психологічних наук.

Вивчення даної теми зумовлено рядом суперечностей:

- між наявністю у дитини творчих або інтелектуальних здібностей і відсутністю мотивації або умов до їх розвитку;
- між бажанням дитини займатися творчою чи інтелектуальною діяльністю та відсутністю доступних закладів, які цим займаються;
- між здібностями до творчості і великим навчальним навантаженням учнів;
- між наявністю у дитини високого рівня творчості й обдарованості та низьким виховним потенціалом і матеріальним забезпеченням сім'ї та школи.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що проблемою розвитку обдарованості займалося багато науковців, зокрема Н. Казакова займалася діагностикою обдарованості в молодшому шкільному віці; В. Моляко - здібностями, творчістю та обдарованістю; О. Михайленко досліджує обдарованість як комплексну соціально-педагогічну проблему; О.

Разукова вивчає особливості роботи з даною категорією дітей; О. Музика аналізує співвідношення здібностей, обдарованості та творчої активності, О. Антонова досліджує перспективи розвитку обдарованості у студентському середовищі.

Об'єкт дослідження: процес розвитку обдарованості молодших школярів.

Предмет дослідження: соціально-педагогічні умови розвитку обдарованості молодших школярів.

Мета дослідження: визначити соціально-педагогічні умови розвитку обдарованості дітей молодшого шкільного віку.

Відповідно до поставленої мети визначимо **завдання дослідження:**

- 1) проаналізувати поняття «обдарованість» та визначити соціально-педагогічні умови її розвитку у молодшому шкільному віці;
- 2) дослідити вплив сім'ї, шкільного класу та вчителя як соціально-педагогічної умови розвитку обдарованості дітей молодшого шкільного віку;
- 3) розробити програму соціально-педагогічної роботи щодо розвитку обдарованості молодшого школяра.

Методи дослідження: для виконання поставлених завдань дослідження ми використали аналіз наукових джерел, інтерв'ювання, тестування, проєктивну методiku, методи кількісної та якісної обробки отриманих результатів.

Практичне значення дослідження полягає у допомозі соціальному педагогу визначити умови, що впливають на розвиток обдарованості молодших школярів і на цій основі проєктувати програму роботи з обдарованими дітьми. Спроєктована програма соціально-педагогічної роботи щодо розвитку обдарованості молодших школярів може використовуватися у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів.

Результати дослідження **опубліковано:** Актуальні проблеми соціальної сфери : [збірник наукових робіт викладачів і студентів / за заг. ред. Н.П.

Павлик]. – Житомир : Вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2014. – 130 с.

Структура дослідження: магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків та додатків. Список використаних джерел складає 90 найменувань, з них 4 – англійською мовою. Основний текст роботи викладено на 73 сторінках.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ:

Отже, дослідження соціально-педагогічних умов розвитку обдарованості дітей молодшого шкільного віку дозволило зробити такі висновки:

1. Обдарованістю є своєрідне поєднання здібностей, від якого залежить можливість досягнення більшого чи меншого успіху у виконанні різних видів діяльності. Сенситивним періодом для її розвитку є молодший шкільний вік, адже саме тоді дитина починає максимально активно соціалізуватися, включаючись не лише у ігрову діяльність, спілкування з однолітками та батьками, а й у провідну діяльність – навчальну, створення і формування чогось суспільно значущого. Соціально-педагогічними умовами розвитку обдарованості ми визначили: вплив сім'ї, міжособистісних стосунків з однокласниками та співробітництво з класним керівником. Саме ці показники у своїй сукупності позитивно впливають на розвиток обдарованості молодшого школяра.

2. Ми дослідили вплив сім'ї, шкільного класу та вчителя на розвиток обдарованості дітей молодшого шкільного віку і визначили, що високий соціальний статус дитини за даними показниками співвідноситься з високим рівнем розвитку обдарованості. Висока матеріальна забезпеченість та виховний потенціал сім'ї, хороші стосунки з класним керівником та класним колективом позитивно формують та розвивають дитячу обдарованість.

3. На основі результатів проведеного дослідження нами була розроблена програма соціально-педагогічної роботи щодо розвитку обдарованості молодшого школяра, яка включає діагностичний, дозвіллевий, практичний і організаційний напрямки. Метою програми є успішна соціалізація обдарованого молодшого школяра, створення сприятливого мікроклімату в школі та навчальному закладі загалом, сприятливі для дітей технічні умови навчання, високий соціальний статус обдарованої дитини у класі, помірне навчальне навантаження, розвиток обдарованості,

розширення кругозору та кола інтересів молодших школярів, саморозвиток обдарованої дитини, збільшення ступеня самостійності обдарованих дітей.

Відповідно до програми, соціально-педагогічна робота щодо розвитку обдарованості молодших школярів здійснюється через проведення роботи з дитиною, батьками та іншими членами сім'ї, педагогічним колективом та учнями загальноосвітнього закладу шляхом надання комплексу соціальних послуг. Соціально-педагогічну роботу щодо розвитку обдарованості дітей молодшого шкільного віку здійснює соціальний педагог навчального закладу, діяльність якого спрямована на підтримку обдарованої дитини в різних видах її життєдіяльності, формування здатності дитини та її сім'ї самотужки долати свої труднощі, надання допомоги з метою розв'язання різних проблем, створення сприятливого мікроклімату шкільного класу та оптимальних умов для розвитку здібностей та обдарованості всіх учнів навчального закладу.

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми психології: зб. Наук. Пр. Т. 12, вип. 3. Проблеми психології творчості / ред.: В. О. Моляко; Ін-т психології ім. Г.С.Костюка АПН України. - Житомир : Вид-во Житомир. Держ. Ун-ту ім. І.Франка, 2007. - 317 с.
2. Ананьєв Б. Г. Про співвідношення здібностей та обдарованості / Б. Г.Ананьєв. – М. : Вища школа,1962. – 157 с.
3. Антонова О. Є. Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу: Моногр. / О. Є. Антонова; Житомир. Держ. Ун-т ім. І.Франка. - Житомир, 2005. - 458 с.
4. Антонюк Л. Діагностика обдарованих дітей і підлітків - важливе завдання педагогічного колективу навчального закладу / Л. Антонюк // Нова пед. Думка . - 2008. - № 1. - С. 140-146.
5. Архипова С.П. Методи та технології роботи соціального педагога / С.П.Архипова, Г.Я Майборода, О.В.Тютюнник. Навчальний посібник. - К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. - 496 с.
6. Архипова С. Розвиток соціального досвіду особистості в умовах школи / С. Архипова , О. Архипов // Соціальна педагогіка: теорія і практика. [електронний ресурс] Режим доступу: www.psy.univ.kiev.ua/lib/book/5246.html. – Назва з екрану.
7. Баєв Б.Ф. Психологічне вивчення учнів. / Баєв. Б. Ф. – К.: Радянська школа, 1977. – 108 с.
8. Базай В. Форми та методи здійснення соціального супроводу сімей, які опинилися у складних життєвих ситуаціях/ Вадим Базай. [електронний ресурс] Режим доступу: Conferences.neasmo.org.ua/node/633. – Назва з екрану.
9. Балацинова А. Д. Дитяча обдарованість як психолого-педагогічна проблема / А. Д. Балацинова // Педагогіка і психологія: зб. Наук. Пр . - 2010. - Вип. 26. - С. 28-35.

- 10.Басюк Н. А. Обдарованість: її виявлення та розвиток / Н. А. Басюк, А. П. Вірковський, Т. П. Москвіна // Вісн. Житомир. Держ. Ун-ту ім. І. Франка . - 2009. - № 46. - С. 17-20.
- 11.Бевз О. Питання дитячої обдарованості в американській системі шкільної освіти / О. Бевз // Рідна шк . - 2006. - № 7. - С. 78-80.
- Лабунська В. Наш пріоритет - творча обдарованість / В. Лабунська // Рідна шк . - 2008. - № 7/8. - С. 47-48.
- 12.Бине А. Современные идеи о детях. / А. Бине. – М.: Космос, 1990. – 216 с.
- 13.Богданова І. М. Соціальна педагогіка: Навч. Посібник/ І.М.Богданова. – К.: Знання, 2008.–343с.
- 14.Божович Л. І. Етапи формування особистості в онтогенезі / Л. І. Божович // Хрестоматія з вікової і педагогічної психології / Под ред. І. Ільєсова, В. Ляудіс.– М., 1981. – С. 129-138.
- 15.Бондар Л. О. Актуальні проблеми роботи з обдарованою молоддю / Л. О. Бондар, Н. О. Гладушина // Освіта на Луганщині . - 2006. - № 1. - С. 117-124.
- 16.Будій Н. Д. Теоретичні аспекти розвитку творчої особистості молодшого школяра / Н. Д. Будій // Наука і освіта . - 2007. - № 4-5. - С. 14-17. - Бібліогр.: 14 назв. Тарасюк О. Формування творчого потенціалу особистості учня / О. Тарасюк // Пед. Пошук . - 2007. - № 1. - С. 66-67. Розіна І. В.
- 17.Волощук В. Здібнісна природа інтелектуальної обдарованості / В. Волощук, І. Волощук, В. Шепотько // Рідна шк . - 2009. - № 11. - С. 33-38.
- 18.Волощук В. Ретроспективний огляд результатів вивчення людського інтелекту: педагогічний контекст / В. Волощук, І. Волощук // Нова пед. Думка . - 2008. - № 3. - С. 4-9.

- 19.Галендей Г. Роздуми про шляхи розвитку творчих здібностей і обдарованості учнів / Г.Галендей // Початкова освіта. - 2001. - №15. - С.6.
- 20.Гаркавенко Н. В. Роль гри у розвитку творчих можливостей дітей / Н. В. Гаркавенко // Наука і освіта . - 2007. - № 4-5. - С. 28-31.
- 21.Гільбух Ю.З. Розумово обдарована дитина / Ю.З. Гільбух. - К., 1993.- 77 с.
- 22.Главник О. Психологічна підтримка творчості учня / упоряд.: О. Главник. - К. : Ред. Загальнопед. Газ., 2003. - 128 с.
- 23.Грига М. Соціальні служби-родині: Розвиток нових підходів в Україні / За ред. М. Григи, Т.Семигіної.-К., 2003.-128с.
- 24.Демченко В. Проблеми професійної готовності педагогічних кадрів до роботи з обдарованими школярами (з досвіду роботи науково-дослідної лабораторії Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (ОІППО) "Творча обдарованість") / В. Демченко // Нова пед. Думка . - 2009. - № 2. - С. 31-37.
- 25.Дерев'яна Л. Й. Творча реалізація особистості та формування соціальної креативності / Л. Й. Дерев'яна // Вісн. Житомир. Держ. Ун-ту ім. І. Франка . - 2009. - № 44. - С. 18-21.
- 26.Джуринская Л. М.Интерес как мотив учебной деятельности одаренных детей / Л. М. Джуринская // Наука і освіта . - 2007. - № 4-5. - С. 49-52.
- 27.Дубініна К. Психологічні особливості розвитку молодшого школяра. / Дубініна К. [електронний ресурс] Режим доступу: www.lib.npu.edu.ua— Назва з екрану.
- 28.Дубровина И. В. Психология: Учебник для студ. Сред. Пед. Учеб. Заведений / И.В. Дубровина, Е.С. Данилова, А.М. Прихожан; под ред. И.В. Дубровиной. – Изд. 2-е, стереотип. – М.: Академия, 2001. – 464 с.
- 29.Дьяченко В. Система організації роботи з талановитою учнівською молоддю / В. Дьяченко // Рідна шк . - 2008. - № 7/8. - С. 43-44.

- 30.Эльконин Д. Б. Психология обучения младшего школьника. / Эльконин Д. Б. – М.: Знание, 1974. – 64 с.
31. Ельконін Д. Б. Психологічні питання формування навчальної діяльності в молодшому шкільному віці / Хрестоматія з вікової і педагогічної психології / Под ред. І. Ільсова, В. Ляудіс.– М., 1981. – С. 84-85.
- 32.Заброцька С.Г. Обдарованість–риса тільки обраних. / Заброцька С. Г. //Обдарована дитина.-2007.-№5.-С.48.
- 33.Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень: моногр. / ред.: В. О. Моляко, О. Л. Музика; Держ. Фонд фундамент. Дослідж. М-ва освіти і науки України. - Житомир : Рута, 2006. - 320 с.
- 34.Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для вузов. – Изд. 2-е, доп., испр. И перераб. – М.: Логос, 2000. – 384 с.
- 35.Зоц В. Обдаровані діти: про умови роботи з обдарованими дітьми / В.Зоц // Завуч. - 2003. - №17.- С. 1-32.
- 36.Кабусь Н. Д. Організація навчально-творчої діяльності старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів: автореф. Дис.Канд. Пед. Наук / Н. Д. Кабусь; Харк. Нац. Пед. Ун-т ім. Г.С.Сковороди. - Х., 2009. - 21 с.
- 37.Казакова Н. Діагностика обдарованості в дітей молодшогошкільного віку / Н. Казакова. [електронний ресурс] Режим доступу: www.catalog.mk.ua/cgiirbis_64.– Назва з екрану.
- 38.Капранова Г. Формування здібностей особистості старшокласників (На прикладі уроку з біології в IX класі) / Г. Капранова // Рідна шк . - 2009. - № 11. - С. 56-59.
- 39.Карабаєва І. Психологічні умови виявлення інтелектуальної обдарованості старших дошкільників / Ірина Карабаєва [електронний ресурс] Режим доступу: www.lib.npu.edu.ua– Назва з екрану.

- 40.Кремінський Б. Г. Обдарованість та проблема розвитку здібностей особистості / Б. Г. Кремінський // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. - №12. – С. 74-80.
- 41.Коваленко О. І. Обдарованість як багатогранне явище / О. І. Коваленко // Вісн. Черкас. Ун-ту. Сер. Пед. Науки . - 2009. - Вип. 157. - С. 82-86.
- 42.Ксьонзович І. Обдарованість – кінцевий результат, збіг багатьох факторів І. Ксьонзович. //Психолог. – №19. – 2006. – С. 10.
- 43.Кульчицька О.І. Обдарованість: природа і суть // Обдарована дитина. / О. І. Кульчицька – 2007. – № 1. – С. 17-24.
- 44.Липова П. Діагностика дитячої обдарованості та психолого-педагогічні особливості обдарованих дітей / П.Липова, П.Морозова, І.Бондарев // Рідна школа /. - 2003. - №5. - С.9-11.
- 45.Ліневич К. Проблема творчості в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених: понятійний аспект / К. Ліневич // Рідна шк . - 2008. - № 11. - С. 19-22.
- 46.Ліфференко Д. Поняття обдарованості у сучасній науці та чинники впливу на розвиток обдарованих учнів./ Д. Ліфференко.[електронний ресурс] Режим доступу:core.kmi.open.ac.uk. – Назва з екрану.
- 47.Лучанська В. Проблема креативності в сучасній психології / В. Лучанська // Соц. Психологія . - 2007. - № 3. - С. 154-161.
- 48.Майданенко С. Обдарованість як соціально-педагогічне явище / С. Майданенко. [електронний ресурс] Режим доступу: www.lib.npu.edu.ua– Назва з екрану.
- 49.Мозговий О. І. Особливості раннього спортивного відбору орієнтації і спортивної обдарованості юних спортсменів / О. І. Мозговий // Педагогіка, психологія та мед.-біол. Пробл. Фіз. Виховання і спорту . - 2006. - № 8. - С. 63-66.
- 50.Моляко В. А. Психология детской одаренности / В. А. Моляко, Е. И. Кульчицкая, Н. И. Литвинова. – К. : Знание, 1995. – 83 с.

- 51.Музика О. Л. Інвенційна модель початкових етапів розвитку творчо обдарованої особистості / О. Л. Музика // Наука і освіта . - 2006. - № 3-4. - С. 29-31.
- 52.Музика О. Л. Самооцінка і розвиток творчих здібностей: навч. Посіб. / О. Л. Музика, І. С. Загурська. - Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2007. - 168 с.
- 53.Обдаровані діти. Форми, методи, робота з обдарованими дітьми. [електронний ресурс] Режим доступу: <http://novosvit.pp.ua/fenomen-osobystisnoji-obdarovanosti>. – Назва з екрану.
54. Осадько О. Молодший шкільний вік: адаптаційні, навчальні, поведінкові труднощі / О. Осадько // Основи практичної психології / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін.: Підручник.: Либідь, 1999. – С/423-432.
- 55.Падалка Л. Обдарованість дитини: знайти і підтримати / Л. Падалка // Рідна школа . - 2010. - № 6. - С. 74.
- 56.Полякова Г.С. Шляхи вивчення творчої дитини: До картотеки педагога і психолога / Г.С. Полякова, І.М. Снітко, Л.Д. Токарева// Обдарована дитина. - 1999. - №6. - С. 20-24.
- 57.Рабченюк Т. Діяльність науково-дослідницької лабораторії "Творча обдарованість" з питань підготовки вчителя до роботи з обдарованими дітьми / Т. Рабченюк // Нова пед. Думка . - 2007. - № 2. - С. 40-43.
- 58.Рогальська І. Сутнісні характеристики соціально-педагогічного супроводу соціалізації особистості в дошкільному дитинстві/Актуальні проблеми психолого-педагогічного та соціального супроводу дитини на ранніх етапах соціалізації / І.Рогальська // Спецвипуск 4. Частина 1. Слов'янськ.- 2010.- С.231-236.
- 59.Рожко М. М. Обдарованість дітей як теоретична проблема в педагогіці й психології / М. М. Рожко // Освіта на Луганщині . - 2011. - № 2. - С. 45-50.

- 60.Розіна І. В. Особливості динаміки розвитку креативності в підлітковому віці / І. В. Розіна // Наука і освіта . - 2008. - № 7. - С. 156-160.
- 61.Розіна І. В. Психологічні особливості взаємозв'язку між креативністю та інтелектом у підлітковому віці / І. В. Розіна // Наука і освіта . - 2007.
- 62.Роїк В. Проектування розвитку обдарованої особистостів умовах дитячого закладу праці та відпочинку «креатив» волинської обласної МАН [електронний ресурс] Режим доступу: www.lib.npu.edu.ua– Назва з екрану.
- 63.Савчин М. В. вікова психологія : навч. посіб. – 2-ге вид., стереотип. / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – К. : Академвидав, 2009. – 360 с.
- 64.Семенова-Пономаренко Р. А. Психологические факторы развития одаренной личности: монография / Р. А. Семенова-Пономаренко, Д. К. Королев, О. В. Зазимко, М. А. Снежная, М. Н. Янковчук; АПН Украины. Ин-т психологии им. Г.С.Костюка. - Житомир, 2007. - 186 с.
- 65.Семьонова І. Особливості навчання і виховання обдарованих дітей: сторінка психолога / І. Семьонова // Завуч. - 2001. - №2. - С. 6-7.
- 66.Словник-довідник соціального працівника. [електронний ресурс] Режим доступу: <http://ipp.lp.edu.ua/Library/004/004.html>. – Назва з екрану.
- 67.Смалько М. Ф. Психологічна допомога особистості у професійній підготовці музиканта / М. Ф. Смалько // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закл. Освіти . - 2008. - Вип. 41. - С. 172-175.
- 68.Сологуб А. И. Креативное образование: талант и здоровье / А. И. Сологуб. - Кривой Рог : ИВИ, 2000. - 264 с.
- 69.Соціально-педагогічний супровід обдарованих дітей та молоді : матеріали соц.-пед. Проектів учасн. II Всеукр. Студент. Олімпіади зі спец. "Соціальна педагогіка", 17-19 трав. 2011 р. / Глух. Нац. Пед. Ун-т ім. Олександра Довженка ; [упоряд.: д-р пед. Наук, проф. Міщик Л. І.,

- канд. Пед. Наук., доц. Зінченко В. П.]. - Глухів : РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2011. - 108 с.
70. Сташук О. А. Розвиток творчої особистості учнів у педагогічній взаємодії на уроках образотворчого мистецтва / О. А. Сташук // Наука і освіта . - 2008. - № 3. - С. 163-168.
71. Сухомлинський В.О. Сто порад учителеві // Вибрані твори: 5-ти Т. —/ васьиль Олександрович Сухомлинськи.-К.: Радянська школа. — Т. 2.
72. Тадеєв П. О. Обдарованість і творчість особистості: Американський підхід: монографія / П. О. Тадеєв. - Т. : Навч. Кн.-Богдан, 2008. - 240 с.
73. Тадеєв П. О. Різні підходи до поняття "обдарованість" в психолого-педагогічній науці США / П. О. Тадеєв // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закл. Освіти : зб. Наук. Пр. - 2008. - № 40. - С. 109-113.
74. Тадеєва І. М. Виховання гуманних якостей обдарованих дітей молодшого шкільного віку / І. М. Тадеєва. [електронний ресурс] Режим доступу: www.lib.npu.edu.ua— Назва з екрану.
75. Тадеєва І. М. Характеристика розрізнення студентами понять "здібності" й "обдарованість" / І. М. Тадеєва // Фіз. Виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. Сусп-ві . - 2008. - № 1. - С. 118-120.
76. Теплов Б. М. Избранные труды: В 2-х т.: Т.1./ Б. М. Теплов. — М.: Педагогика, 1985. — 329 с.
77. Терещенко Л. Роль сім'ї у вихованні і розвитку обдарованої особистості. / Л. Терещенко. [електронний ресурс] Режим доступу: lib.npu.edu.ua/cgiirbis_64. — Назва з екрану.
78. Тітов С. І. Музична обдарованість та її розвиток / С. І. Тітов // Вісн. Житомир. Держ. Ун-ту . - 2004. - № 19. - С. 223-226.
79. Токарева Л. Соціалізація і розвиток обдарованого молодшого учня. / Л. Токарева. [електронний ресурс] Режим доступу: <http://politik.org.ua/vid/magcontent>.— Назва з екрану.

80. Устименко С. Ф. Психологічні основи розвитку креативності особистості в умовах педагогічної інноватики: метод. Посіб. / С. Ф. Устименко, Н. М. Токарева, А. І. Воронін, О. Л. Пінська, Є. Л. Гергель; Криворіз. Держ. Пед. Ун-т. - Кривий Ріг : Вид. Дім, 2007. - 268 с.
81. Федорова Н. Технологія особистісно орієнтованого навчання - один із елементів модернізації педагогічних умов для розкриття обдарованості дитини / Н. Федорова // Рідна шк. - 2009. - № 4. - С. 62-65.
82. Харченко С.Я. Соціально-педагогічні технології: навч.-метод. Посіб. / С.Я Харченко, Н.П. Краснова, Л.П. Харченко; Наук.-дослід. Центр проблем соціальної педагогіки і соціальної роботи в Україні. - Луганськ: Альма-Матер, 2005. - 552 с.
83. Хоменко З.І. Психологічні особливості роботи з обдарованими дітьми//Обдарована дитина.-2008.-№3.-С.26
84. Черный Е. В. Родители и одаренные дети [Текст] / Е. В. Черный // Обдарована дитина. – 2001. – № 2. – с. 14–20.
85. Шидловська С. Організація підвищення рівня готовності вчителя з проблеми обдарованості в міжкурсовий період у системі методичної роботи з педагогічними кадрами району / С. Шидловська // Нова пед. Думка. - 2007. - № 4. - С. 77-82.
86. Шопіна М. О. Психолого-педагогічні умови формування творчого потенціалу / М. О. Шопіна // Освіта на Луганщині. - 2008. - № 1. - С. 64-67.
87. Bainbridge C. IsMyChildGifted. / Bainbridge C. [електронний ресурс] Режим доступу: [Http://giftedkids.about.com/od/gifted/howtoidentify.htm](http://giftedkids.about.com/od/gifted/howtoidentify.htm). – Назва з екрану.
88. Michaylenko O. V. Socio-Pedagogical Help Families with Gifted Children / Michaylenko O. V. [електронний ресурс] Режим доступу: www.lib.npu.edu.ua. – Назва з екрану.
89. Proud A. Your child is not genius. / A. Proud [Http://giftedkids.about.com/od/gifted101/p/howtoidentify.htm](http://giftedkids.about.com/od/gifted101/p/howtoidentify.htm). – Назва з екрану.

90. Renzulli J. S. The three-ring conception of giftedness: a developmental model for creative productivity. – In R. J. Sternberg, J. E. Davidson (Eds.) Conception of giftedness. – New York: Cambridge University Press, 1986. – P. 53–92. [електронний ресурс] Режим доступу: [www. lib.npu.edu.ua](http://www.lib.npu.edu.ua)– Назва з екрану.